

zıl Aray (1970). **Şiir:** *Savken* (1959). **Çocuk Edebiyatı:** *Ângimeler* (Almatı 1952, 1954), *Akkuv Küyi* (Almatı 1956), *Bak Culdızı* (Almatı 1969). **Diğer:** *Tandamalı, 3 Tomdık* (Eserlerinden seçmeler, 3 cilt, 1980-1982)
Kay.: KSE 8/473. ⇨ D. DÜYSEBAYEVA

OMAROVA, Akcemal (1928-?): Türkmenistan şairi. Marı ilinin Marı ilçesinde doğdu. Ortaokulu doğduğu köyde bitirdi. Marı şehrindeki Pedagojik Enstitüde tahsil gördü. Öğretmenlik yaptı. 1951-1956 yılları arasında Moskova'daki Edebiyat Enstitüsünde okudu. *Sovyet Türkmenistanının Ayalları* dergisinde, Mağtım-gulu adındaki Dil ve Edebiyat Enstitüsünde uzman olarak çalıştı. 1988 yılında emekli oluncaya kadar Türkmenistan Radyo Kurulu Çocuk Redaksiyonu Başkanlığını üstlendi. İlk şiir kitabını 1956 yılında yayımladı. A. Omarova'nın şiirlerinin kahramanı çalışkan, ahlâklı, vicdanlı, vatanını seven kadındır. Kadının dünyasını, kadın psikolojisini eserlerinde yansıtarak Türkmen edebiyatını özgün bir kadın tipi ile zenginleştirdi. **Eserleri/Şiir:** *Goşgılar* (Aşgabat 1956), *Läle Gelin* (Aşgabat 1959), *Aynacık* (Aşgabat 1961), *Garagumîrî Aydımları* (Aşgabat 1961), *Öyde Älemgoşar* (Aşgabat 1975).

Kay.: Yaz. Arş. ⇨ Türkmenistan Yaz. Krl.

OMAY, Nebahat Hikmet (20.yy.): Şair. Tarih öğretmenliği ve uzun yıllar Basın-Yayın Genel Müdürlüğünde Kütüphane müdürlüğü yaptı. Ankara'da vefat etti. **Eseri/Şiir:** *Günün Çizgileri* (İst. 1960).

Kay.: ÖBBŞKA 1/518. ⇨ Yaz. Krl.

ONAD, Mazhar (20.yy.): Roman yazarı. **Eserleri:** *Genç Kızın Esrarı* (İst. 1940), *Mavi Sular Altında Yatan Kız* (İst. 1940).

Kay.: TB 1940. ⇨ Yaz. Krl.

ONAN, Con Kemal (1904-1963): Şair. Serrez'de doğdu. **Eserleri/Şiir:** *Mehtaptan İlhamlar* (yy.ty.). **Derleme:** *Neyzen Tevfik, Şair Eşref* (İst. 1961)

Kay.: ÖBBŞKA 2/796,874. ⇨ Yaz. Krl.

ONAN, Necmeddin Halil (1902-17.8.1968): Şair, öğretim üyesi. Çatalca'da doğdu. Babası, Tuna boyunda Hacı Muratoğulları adlı bir aileye mensup, Düyun-i Umumiyye memurlarından Halil Hilmi Bey, annesi Ayşe Nazmiye Hanımdır. İlk ve orta öğrenimini Koska mahalle mektebi, Burhan-ı Terakki, Çatalca İbtidaisi, Bakırköy Nümune Rüştiyesinde yaptı Vefa Sultânisinde okurken bir süre Sanayi-i Neffise Mektebinin resim bölümüne devam etti. Daha sonra açılan sınavı kazanarak Darülfünun Edebiyat Fakültesi Türk Dili ve Edebiyatı Bölümüne girdi (1919). Burada Cenap Şahabettin, Fuat Köprülü, Ferit Kam, Yusuf Şerif, Yahyâ Kemal, İsmail Saib Efendi, Hüseyin Daniş gibi hocalardan okudu. Özellikle Yahya Kemal ve Ferit Kam'ın etkisinde kaldı. İstiklâl Savaşı sırasında İstanbul işgal edilip Darülfünun geçici olarak kapatılınca Anadolu'ya geçti. Ankara tâlimgâhında zabıt vekili oldu. Millî Mücadele bittikten sonra yarım kalan öğrenimine devam ederek 1925 yılında mezun oldu. Üniversitede öğrenci iken geceleri çalıştığı Anadolu Ajansındaki görevine bir süre daha devam etti. 1927 yılında İzmir Amerikan Kolejine edebiyat öğretmeni olarak tayin edildi. İzmir Erkek ve Kız liselerinde öğretmen olarak çalıştı. Adana Erkek Öğretmen Okuluna atandı, 1933-1935 arasında Ankara Erkek Lisesinde müdürlük yaptı 1936-1939 yıllarında İzmir Kız Lisesi müdürlüğüne getirildi. Maarif Vekâleti müfettişliği (1939-1943), Yüksek Öğretim genel müdürlüğü (1943-1946) yaptı. Bu arada profesör olarak DTCF Eski Türk Edebiyatı dersleri verdi. 1946'da bu göreve asaleten atandı. Bir ara dekan vekilliği yaptı. 4936 sayılı Üniversiteler Kanununun hazırlanmasında emeği geçti. 1958'de bir kalp krizi geçirdi. 1959 yılında fakülte'deki görevinden sağlık durumu dolayısıyla ve kendi isteğiyle emekliye ayrıldı. İstanbul'da önce Nişantaşı'na, daha sonra Küçüksu'ya yerleşti. Ömrünün son yıllarını çok sevdiği Boğaz kıyısında geçirdi. Küçüksu'daki evinde vefat etti ve Kandilli'deki aile

Yararlanılan Kaynaklar

- Bolay, S. H., *Ferid Kam*, Kültür Bakanlığı Yay., Ankara 1998.
- Çeltik, H., *Ömer Ferid Kam ve Âsâr-ı Edebiyye Tedkikâtı*, Kültür Bakanlığı Yay., Ankara 1998.
- İnal, İ. M. K., *Son Asır Türk Şairleri*, (Haz: Müjgan Cumbur), Atatürk Kültür Merkezi Başkanlığı Yay., Ankara 1999.
- Levend, A. S., *Profesör Ferid Kam, Hayatı ve Eserleri*, Burhaneddin Erenler Matbaası, İstanbul 1946.
- Onan, N. H., "Ferid Kam'ın Ölümü Dolayısıyla", *DTCF Dergisi*, C. II, S. 5, (Temmuz-Ağustos) Ankara 1944.
- Özalp, M. N., *Ferid Kam*, M.E.B. Yay., İstanbul 2000.

NECMETTİN HALİL ONAN
(1902-1968)

Görev Yılları: 1941-1960

Furkan Öztürk

295

Suyun Öte Yakasından İstanbul'a

Hasibe Mazıoğlu, Necmettin Halil Onan'ın şiirleri üzerine bitirme tezi hazırlayan Koreli Yung Whan-Lee'ye yazmış olduğu mektuptan hareketle Onan'ın büyük babasının "93 Harbi" olarak bilinen Osmanlı-Rus Savaşı'nda (1293/1877) Tuna boyundan Çatalca'ya göç ettiği bilgisini verir. (Mazıoğlu, s. 2. Adı geçen mektup, Hasibe Mazıoğlu'na eşi Ahter Onan tarafından verilmiştir.) Dedeleri Tuna boyunda Hacı Muratoğulları diye nam salmışlardır. Babası Halil Hilmi Efendi, dedesi Süleyman Hulusi Efendi, onun babası Mehmet Ağa ve Mehmet Ağa'nın da babası Hacı Murat Efendi'dir. "Hacı Muratoğulları" diye anılmalarının nedeni Belgrat muhafızı olan bu kişiden dolayıdır. Onan'ın *Çakıl Taşları* ve *Bir Yudum Daha* adlı şiir kitaplarını, büyük bir titizlikle inceleyen Mazıoğlu, büyük babası Süleyman Hulusi Efendi'nin küçük Necmettin Halil'e savaş anılarını anlattığını şöyle ifadelendirmektedir:

Soğuk ve karlı bir kış sabahı top sesleriyle uyanmışlar. Evlerini düşmana bırakıp üç gün karlı yollarda yürüyerek İstanbul'a doğru kaçmışlar. Çatalca'da yerleşmiş olan dedesi Süleyman Efendi Tuna boyunda geçen mutlu gençlik günlerinin ve düşmana kalan o "mübarek ellerin" acısıyla yanan yüreğindeki vatan sevgisini torununa aşlamış, daha vatan nedir bilmeyen küçük Necmettin belleğinde dedesinin bu acı anılarını saklamıştır.

TÜRKOLOJİ DERGİSİ

ZEYNEP KORKMAZ

NECMETTİN HALİL ONAN VE TÜRK
DİLİNE HİZMETİ

24 NISAN 1996

TDV İslam Araştırmaları
Merkezi Kütüphanesi'ne
Orhan Şaik Gökyay'ın
VAKFIDIR.

IV. Cilt

1. Sayı

s. 37-79

ANKARA ÜNİVERSİTESİ BASIMEVİ: 1972 - ANKARA

'03 KASIM 1997

Türkoloji Dergisi, IV, 1972 Ankara
5.37-60

Dergi / Kitap
Kütüphanede Mevcuttur

NECMETTİN HALİL ONAN VE TÜRK DİLİNE HİZMETİ

ZEYNEP KORKMAZ

1968 yılının 18 Ağustosunda kaybettiğimiz değerli ve aziz hocamız Necmettin Halil Onan, memleketimizin türlü bilgi ocaklarında yıllarca yürütegeldiği öğretim ve yönetim görevleri dışında, sanatçı ve ilim adamı yönü ile de ad yapmış bir kişiliğe sahipti. *Türkoloji Dergisi*'nin, onun bizlerce unutulmaz anısına ayrılan bu sayısında, edebî kişiliğinin türlü yönleri, ayrı yazılarla ele alınmış bulunuyor. Biz bu yazımızda, rahmetli Onan'ı yalnız Türk diline olan hizmeti yönünden değerlendirmeye çalışacağız. N. H. Onan'ın Türkçemize yapmış olduğu hizmeti: 1) bir şair, bir sanatçı olarak Türkçeyi işleme ve geliştirme yolu ile yapmış olduğu hizmet, 2) bir araştırmacı ve inceleyici olarak dil bilgisi kitapları yazmak suretiyle yapmış olduğu hizmet olarak başlıca iki bölümde ele almak mümkündür. Bu bakımdan onun I. bölümdeki hizmetini "*Onanın şiirlerinde dil ve üslûp*" yönü ile, ikinci bölümdeki hizmetini de "*dilbilgisi yazarlığı*" yönü ile değerlendirmek yerinde olacaktır.

N. H. Onan, 1931 yılında *Vakit* gazetesinde tefrika edilen, *İşleyen Yara* adlı bir roman da yazmıştır. Ancak, onda roman yazarlığı sürekli olamamıştır. Düz yazılarının da bir kısmı öğretici veya bilimsel nitelikte yazılar olduğundan, eldeki makalede sanatçı yönü ile, Onan'ın yalnız şiirlerindeki dil ve üslûp özellikleri üzerinde durulmuştur.

I

ONAN'IN ŞİİRLERİNDE DİL VE ÜSLÛP

I.Ş. İlk şiirlerini 1919 yılında yayımlamış olan Necmettin Halil Onan, Mütareke ve Millî Mücadele devrinde yetişen şairleri-

NECMETTİN HALİL ONAN'IN KİŞİLİĞİ ESERLERİ VE ŞAIRLİĞİ

PROF. DR. HASİBE MAZIOĞLU

Necmettin Halil Onan, dedeleri Tuna boyunda Hacı Muratoğulları adıyla tanınmış ve 1293/1877 Rus Harbinde göç etmiş bir ailenin çocuğu olup 1318/1902'de Çatalca'da doğmuştur. Babası Halil Hilmi Efendi İstanbul Düyûn-ı Umûmiye Dairesinde memurluk yaparak emekli olmuş ve 1961 tarihinde ölmüştür. Annesi Mehmet Hıfzı Bey'in kızı Nazmiye Hanım Necmettin Halil Onan'ın ölümünden bir sene önce 1967 tarihinde vefat etmiştir. Halil Hilmi Beyle Nazmiye Hanım'ın dört çocukları olmuştur. Büyük oğulları dışı Nebil Bey Eskişehir'de yerleşmiş ve 1970 tarihinde orada ölmüştür. Necmettin Halil Onan'dan küçük olan kardeşleri Fahriye Sencer ile Hayriye Demirtaş hayattadırlar.

Necmettin Halil Onan'ın babasının babası Süleyman Hulûsî Efendi Rejide önemli görevlerde bulunmuştur. Süleyman Hulûsî Efendinin babası Mehmet Ağa, onun babası da Belgrad muhafızı Hacı Murat Efendidir. Ailesinin Tuna boyunda Hacı Muratoğulları diye tanınmış olması Belgrad muhafızı olan bu zattan dolaydır. Dedesi Süleyman Hulûsî Efendi Necmettin Halil Onan daha küçük yaşta iken savaş anılarını anlatırmış¹. Soğuk ve karlı bir kış sabahı top sesleriyle uyanmışlar. Evlerini düşmana bırakıp üç gün karlı yollarda yürüyerek İstanbul'a doğru kaçmışlar. Çatalca'da yerleşmiş olan dedesi Süleyman Hulûsî Efendi Tuna boyunda geçen mutlu gençlik günlerinin ve düşmana kalan" o mübarek ellerin" acısıyla yanan yüreğindeki vatan sevgisini torununa aşılammış, daha vatan nedir bilmeyen küçük Necmettin belleğinde dedesinin bu acı anılarını saklamıştır².

Necmettin Halil Onan bir mektubunda çocukluğu hakkında şu bilgileri vermiştir: "Tuna boyundan hicret etmiş olan büyük babam

1 Karlı Geceler, Çakıl Taşları, s. 64-66; Bir Yudum Daha, s. 103.

2 Gençlik Günleri, Çakıl Taşları, s. 67-69; Bir Yudum Daha, s. 106.

Özdemir İnce

SUYUN ÜZERİNDE YAZILIDIR

Her şey değişiyor nereye baksam,
Horoz ötüyor evde, dağda tilki can veriyor.
Baylar, sanırım ikisinin de hakkı var:
Özgürlüğün sınırlarını çiziyorlar.

Mutsuz bir köylü gibi oturuyorsun
Oturmakla kalkıp gitmek arasında,
Ter ve içkilerden anlıyorum ki artık
Kelime kelime çözülecek bu savaş.

Bir şey var bunda adlandırıyorum,
Sesin kadar gerçek ve alçak gönüllü,
Susmandan beklemene kadar gönlü yüce,
Tüm yazlara özdeş bir genişlik özlemi.

Kitapların yargısına inanmak gerek:
Yüreklerimiz amansız bir savaş alanı,
Kırıklığı yanmış kül olmuş bir kentin,
Tüter kara namlusunda fabrikaların.

Ne zaman düşünsem seni, sabırsızım.
Ne zaman baksam sana, açlığım büyür.
Ne zaman özlesem seni, alkımlanır dırencim.
Ne zaman beklesem, avunmaz bir çocuğum:

Gözlerim ağzıma, ağzım ellerime davranır,
Ellerim güller kirazlar tetiklerle uyanır,
Haydi gel, konuşalım biraz, uyuyakalma,
Bir serin hançer gibi koynuna gireyim.

Ustamin sesi geliyor çokook uzaklardan...

Yitirdiklerimiz

PROF. NECMETTİN HALİL ONAN'IN ARDINDAN

HASIBE MAZIOĞLU

Türk Dil Kurumu değerli üyelerinden birisini daha yitirdi. Prof. Necmettin Halil Onan 18 ağustos 1968'de İstanbul'da hayata gözlerini kapadı. Kendisi yaşlı sayılmazdı. 1902'de Çatalca'da doğmuştu. İlk ve orta öğretimini Çatalca'da ve İstanbul Vefa Sultanisi'nde yapmıştı. Edebiyat Fakültesinin Türk Edebiyatı Bölümüne girmiş, Kurtuluş Savaşı sırasında Darülfünun'un bir süre kapatılması üzerine öğrenimini yarıda bırakarak Ankara'ya gitmişti. Savaştan sonra Darülfünun'un öğrenime başlaması üzerine yarıda bıraktığı yüksek öğrenimini 1925'de tamamlamıştır.

Prof. Necmettin Halil Onan önce bir süre Anadolu Ajansında ve özel okullarda, bu arada İzmir Amerikan Kolejinde (1929-1931) çalışmış, İzmir erkek ve kız liselerinde (1931-1933) edebiyat öğretmenliği, Adana Erkek Öğretmen Okulu'nda (1933), Ankara Erkek Lisesi'nde (1933-1936) ve İzmir Kız Lisesi'nde müdürlük yapmıştır. Milli Eğitim Bakanlığı müfettişi (1939-1942) ve Yüksek Öğretim Genel Müdürü (1942-1946) olmuştur. Genel Müdürlüğü sırasında Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesinde profesör olarak Türk Edebiyatı derslerini de okutmuş, 1946'da bu göreve asil olarak getirilmiştir. Prof. Necmettin Halil Onan, fakülteden ayrılıncaya kadar, kürsü profesörü olarak Türk Dili ve Edebiyatı Bölümünü de yönetmiştir. Sağlık durumu dolayısıyla 1959 ekiminde emekliye ayrılarak İstanbul'da çok sevdiği Boğaz'da yerleşmiş, ölümüne kadar orada okuyarak ve dinlenerek gönlünce yaşamıştır.

Prof. Necmettin Halil Onan öğretici ve yönetici olarak Milli Eğitimin her basamağında çalışmış, görevini daima üstün bir başarı ile yapmıştır. Onun ölümü kendisini tanıyanlar, özellikle öğrencileri arasında derin bir üzüntü yaratmıştır. Çünkü o iyi bir öğretici, eğitici ve yönetici olduğu kadar ergin bir insandı. Daima ince ve duygulu idi. Herkese karşı incelik ve anlayışla davranırdı. Saplantıları ve küçük hesapları yoktu. Sağduyu ve sağbeğeni örneği idi. Ne olursa olsun doğruluktan ayrılmayan yurtsever ve ülkücü bir hoca idi. Öğrencilerine karşı büyük sevgi ve ilgi gösterir, onların başarıları ile mutlu, üzüntüleri ile dertli olurdu. Tatlı ve esprili sohbetlerine doyum olmazdı.